Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kuntaliiton ajankohtaista

Lammin päivät 2015

Miira Riipinen, Lotta Mattsson

- Kuntien ympäristönsuojelu hallitusohjelmassa
- VIRVA- hanke: Kuntien viranomais- ja valvontatoiminnot - selvitys kokonaisuudelle edullisesta organisoitumisesta
- TEMARA -hanke: Ympäristöterveys ja yhdyskunnat -Kuntaliiton opas
- Kuntien ja alueiden ilmastopolitiikka 2015 –Kuntaliiton selvitys
- Ympäristönsuojelun taksamalli

Ympäristötiimi

Miira Riipinen

Marko Nurmikolu

Kalevi Luoma

Tarja Hartikainen

Lotta Mattsson

Pirjo Sauramäki

- ympäristönsuojelu
- ympäristöterveydenhuolto
- vesiensuojelu
- meluntorjunta
- ilmansuojelu
- ilmastonmuutos
- kestävä kehitys
- luonnonsuojelu ja luonnonvarat

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kuntien ympäristönsuojelu Sipilän hallitusohjelmassa

Kärkihanke: Säädösten sujuvoittaminen

- ”Hallitus vähentää kuntien kustannuksia 1 miljardilla eurolla karsimalla lakisääteisiä tehtäviä sekä niiden toteuttamista ohjaavia velvoitteita. ”
- ”Hallitus tekee vuoden 2015 budjettiriiheen mennessä **yksityiskohtaisen toimenpideohjelman** poistettavista tehtävistä ja velvoitteista sekä antaa ensimmäiset konkreettiset esitykset.”
- ”Ministeriöiden tehtävänä on laatia kokonaisuudessaan **yksityiskohtaiset esitykset** kuntien tehtävien ja velvoitteiden poistamiseksi vuoden 2015 loppuun mennessä.”

Toimenpideohjelman rakenne

- Toimenpideohjelma koostuu 11 teemasta, jotka on koottu hallitusohjelman kirjauksista
- Kuntien ympäristöhallinnon toimialan asioita teemoissa:
  - ***Teema 2: Kelpoisuusehtojen ja henkilöstörakennetta koskevien velvoitteiden joustavoittaminen (yleistä, ei erityisesti ymp.hallintoa)***
  - ***Teema 5: Kuntien ohjauksen ja valvonnan kehittäminen***
  - ***Teema 7: Sääntelypolitiikan periaatteet ja kuntien tehtävien ohjauksen uudistaminen***
  - ***Teema 8: Rakennusvalvonta***

Kuntaliitto ehdotti – Ministeriöt vastaavat (1)

Kuntaliitto	Ministeriö
Ympäristövalvonta jaolla luvittaja valvoo, päällekkäisyydet pois, optimoidaan kunta-valtio luvituksen työnjako toimintaympäristöön sopivaksi.	YM: Ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen keventäminen ja sujuvoittaminen, Ympäristönsuojelulain uudistus, VIRSU
Vesilain valvonta, Vesilain 5-luvun päätösasiat esim. maanmittauslaitokselle	Viesti välitetty OM:lle, ei ole ryhdytty toimiin
Ympäristön tilan seuranta erit. melun- ja ilmanlaadun seurannan osalta (monimutkainen vastuunjako päivitettävä vastaamaan nykypäivän tarpeita)	YM: Ympäristön tilan seurantaa kehitetään parhaillaan kustannustehokkaammaksi uusia menetelmiä ja toimintamalleja käyttöön ottamalla. Uusien menetelmien avulla voidaan kuntien ympäristönseurannan toteutuskustannuksia ja kuormittavuutta vähentää. (MONITOR, ENVIBASE)

Kuntaliitto ehdotti – Ministeriöt vastaavat (2)

Kuntaliitto	Ministeriöt
Jätelain valvonnan työnjako valtio-kunta selkiytettävä, alueellisten toimijoiden valvonta valtiolle	YM: Työnjako vakiintunut, asiaan palataan, jos valvonnan maksullisuus etenee
Viranomaistoiminnan maksujen kattavuutta parannettava, YSL mikroyritykset, vesihuoltolain vapautushakemukset, JL valvonta	YM: Vaatii kunnilta aktiivisempaa maksupolitiikkaa, jätelain valvonnan maksullisuutta valmistellaan
Maatalouden tuki-, eläinsuojelu- ja ympäristönsuojeluvalvonnan yhdistämismahdollisuus selvitettävä	Ei ole tartuttu, tukihallintoa uudistetaan
VIRVA	Kootaan ohjaus- ja valvontatehtävät organisatorisesti keskushallinnon ja aluehallinnon uudistamisen yhteydessä Päällekkäisten valvontatoimien vähentäminen ViRSU, VM, STM, Alueellisten ohjaus- ja valvontatehtävien sijoittaminen, normipurku

Muita Kuntaliiton esiin tuomia

- Maastoliikennelain ja vesiliikennelain mukaisten kilpailulupien käsittely ja reittien hyväksyminen siirtäminen ELY -keskuksille

- Normipurku - Jälkivalvonta: Luvista ilmoitusmenettelyyn siirryttäessä lisääntyvän jälkivalvonnan työllistävä vaikutus kunnissa huomioitava
  - → VM, kuntien kustannusten karsinta: Selvitetään erikseen mahdollisuudet valvonnan ulkoistamiseen eräissä tapauksissa

Muut kärkihankkeet ja KYSVO (1)

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi (28.9.2015)

4 BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT

Muut kärkihankkeet ja KYSVO (2)

KÄRKIHANKE 3: KIERTOTALOUDEN LÄPIMURTO, VESISTÖT KUNTOON

- **Toimenpide 1: Valmistellaan kierrätystä edistävää sääntelyä ja ratkaisuja**
  - 1. Valtioneuvoston asetus eräiden jätteiden käytöstä maarakentamisessa ns. **MARA-asetus** (591/2006) uudistetaan ja valmistellaan uusi valtioneuvoston asetus maa-ainesjätteiden hyödyntämisestä. Asetuksilla kevennetään hyödyntämiseen liittyviä lupamenettelyjä. **Maa-ainesasetuksen taustaselvitys**.
  - 2. Toteutetaan vaikutusarviointi **kuntien jätehuollon yksinoikeuksien rajaamisesta** ja valmistellaan jo toteutettujen selvitysten perusteella tarpeelliset jätelain muutokset.
  - 3-5 ravinteiden kierrätys, maatalous, **puhdistamolietteet**, vesienhoito: Merenhoidon ja vesienhoidon esitetystä toimista noin 1/3 saatettu loppuun (toimeenpanokausi vesienhoitosuunnitelmilla ja merenhoidon toimenpideohjelmalla jatkuu vuoden 2021 loppuun asti).

Muut kärkihankkeet – ja KYSVO (3)

- **Toimenpide 2: Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi**
  - » 2. Käynnistetään 1–2 pilottihankkeet jätevedenpuhdistamon lietteiden ravinteiden hyödyntämiseksi
  - » *3.* Hevosenlanta tulisi muun tuotantoeläinten lannan tapaan ensisijaisesti saattaa kehittyneen käsittelyn piiriin ja kierrättää lannan ravinteet. Perustetaan hevosenlannan ravinteiden kierrätyshanke ja mahdollistetaan hevosenlannan polttoainekäyttö.

Muut kärkihankkeet – ja KYSVO (4)

- **Toimenpide 3: Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ja maa-aineskierrätyksen kokeiluohjelma**
  - » Käynnistetään kansallinen pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus- ja kokeiluohjelma **kriittisimpien riskialueiden tutkimiseksi, vedenoton kannalta tärkeiden pohjavesialueiden suojelemiseksi**, maa-ainesten hyötykäytön lisäämiseksi ja kotimaisten puhtaiden teknologioiden kehityksen (**kestävät kunnostusmenetelmät**) vauhdittamiseksi.
  - » Toteutetaan kiviaineshuollon ja rakentamisen kokeiluhanke, jossa kehitetään ja otetaan käyttöön sujuvan ja resurssitehokkaan kiviaineshuollon toimintamalleja ja prosesseja.

Muut kärkihankkeet – ja KYSVO (5)

- KÄRKIHANKE 5: LUONTOPOLITIIKKAA LUOTTAMUKSELLA JA REILUIN KEINOIN
  - » **Toimenpide 1: Vauhditetaan luonto- ja virkistysmatkailua**
  - » **Toimenpide 2: Perustetaan kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017**
  - » **Toimenpide 3: Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen**

Luonnonsuojelulain uudistus jäissä

Budjettiesitys - KYSVO

- Vesienhoito
  - » 61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v) vähennetään: 10 242 → 3 042 (-7200 , = -70 %)
    - KL: Kustannustehokkain tapa rajusti (70 %) vähenevän rahan käyttöön vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi on valtakunnallisen viemäröintiohjelman toimenpiteiden loppuunsaattaminen
    - Hajajätevesikiinteistöjen neuvontaraha tulee kohdistaa alueille, joissa neuvottavien kiinteistöjen määrä suurin, rahaa tulee yleisen neuvonnan sijaan jakaa suunnittelun rahoittamiseen ja suunnittelun lisääminen kotitalousvähennyksen piiriin
- Luonnonsuojelu
  - » 63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v) vähennetään 48 830 → 18 480 eli -30 350 (-62 %)
    - KL: Suojelua tulisi toteuttaa sellaisilla alueilla, joilla suojelutavoitteet parhaiten ja tehokkaimmin tulevat toteutetuksi, kuten tarvittaessa myös kuntien ja muiden yhteisöjen ja yksityisten mailla esim. Metso-ohjelman kautta. Suojelusta maksettavia korvauksia jaettaessa kaikkia maanomistajia tulee kohdella yhdenvertaisesti.

Kuntien viranomais- ja valvontatoiminnot - selvitys kokonaisuudelle edullisesta organisoitumisesta (VIRVA)

1.9.2015 – 31.12.2016

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Tausta

- Tarkasteltavat toimialat: ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto, rakennusvalvonta ja sivuten jätehuoltoviranomainen ja erikseen alueellistettuja maaseutuviranomaista ja pelastuslaitosta
- Toimialat eri tilanteessa ja niihin liittyy myös sektorikohtaisesti erilaisia pyrkimyksiä
- Kuntaliiton huoli: sektorikohtaisesti edeten ei välttämättä synny kokonaisuudelle parasta lopputulosta =>projektiesitys YM:lle yhteistyöstä=> VN-TEAS-rahoituksesta kilpailu ja rahoituspäätös

Toimiala, palvelu kerrallaan, eri aluerajoille….

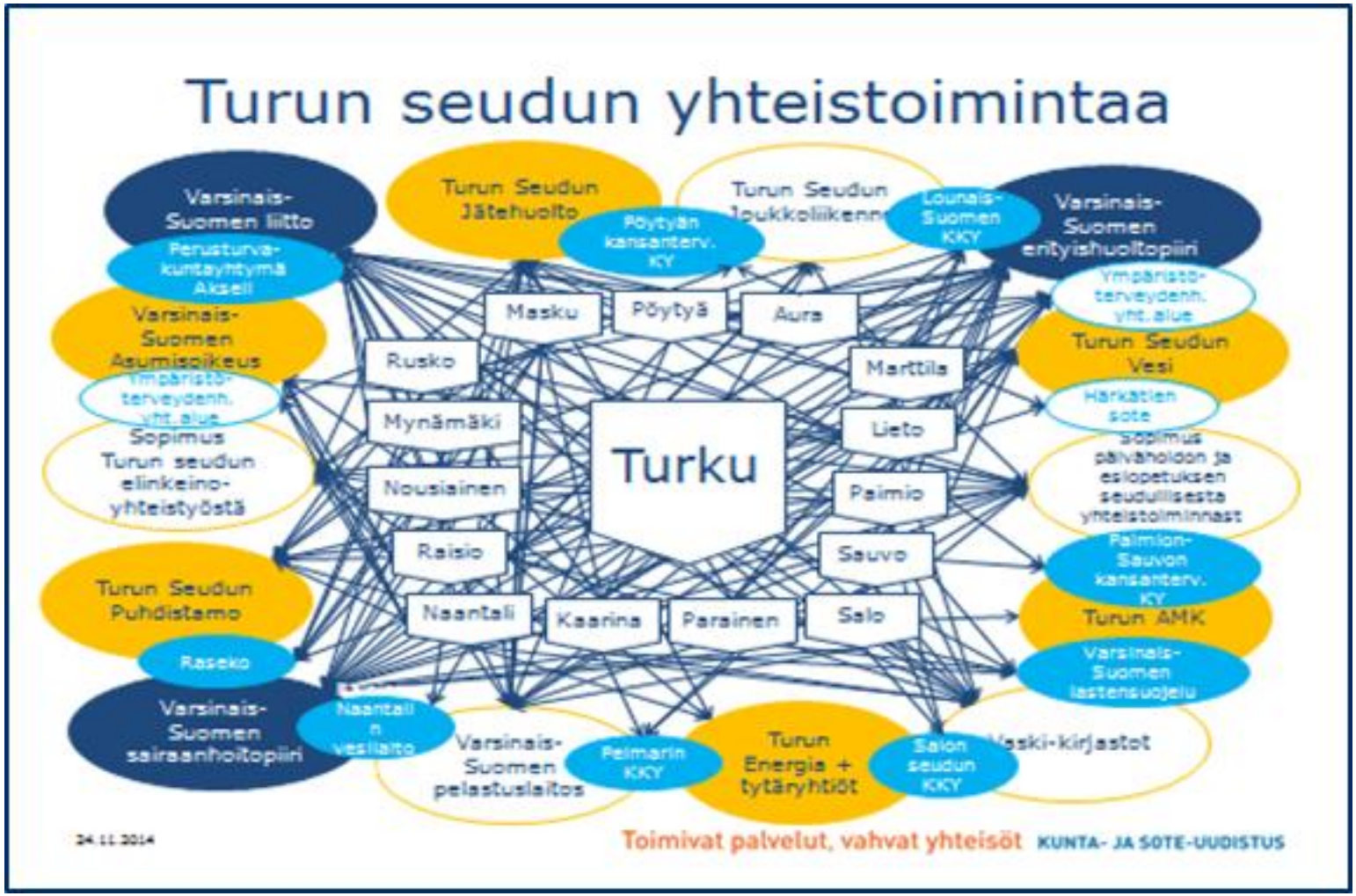

Projektin suunnitelma

Tutkimuskysymyksiä:

- Mikä on kuntien suhteellisen pienten, tehtäviltään toisiinsa limittyvien viranomaisyksiköiden aikaisempaa kiinteämpi **yhteistyömahdollisuus** esim. samassa organisaatiossa?
- Mikä on yhteisen viranomaisyksikön **kustannustehokkuus ja laatu** sekä yhteistyön edellytykset muiden kunnan hallinnonalojen kanssa verrattuna siihen, että toiminnot järjestetään erillään erilaisilla yhteistoiminta-alueilla?
- **= taloudellisuus- ja tuottavuusnäkökulma**
- Miten kuntien tehtävien kehittäminen vaikuttaa **asiakkaisiin ja valtion aluehallinnon viranomaistentehtävien** hoitoon?= **asiakasnäkökulma**
- Mikä on näissä eri tehtävissä **suhde ja yhteys kunnan kehittämistehtävään** (elinvoiman kehittäminen ja yhdyskunnan kehittäminen). Ovatko kohteena olevat tehtävät tässä suhteessa samanlaisia keskenään vai onko niiden välillä eroja? = **kuntanäkökulma**

Kokemus ympäristöterveydenhuollosta

- osaamisen vahvistuminen, erikoistumisen mahdollisuus ja monipuolinen asioiden valmistelu,
- seudullisen organisaation suurempi riippumattomuus,
- haavoittuvuuden väheneminen,
- maksujen ja taksojen yhtenäistäminen ja ylipäätään parempi mahdollisuus maksulliseen toimintaan, yhdenmukaiset määräykset, ohjausmenettelyt ja ilmoitusmenettelyt,
- parempi johtaminen,
- toimistopalvelujen hoitaminen keskitetysti,
- parempi mahdollisuus kehittämistoimintaan, keskitetty suunnittelu ja raportointi sekä
- yhteiset tietojärjestelmä- ja laitteistohankinnat

- **Etääntyminen kunnan muusta toiminnasta**

- Nyt tavoitteena mahdollisimman hyvä sekä-että –malli: Se toteuttaa sekä suuremman yksikön hyötyjä, toimialojen keskinäisiä yhteistyötarpeita että synergioita kunnan strategian ja kehittämisen suuntaan.

Kuntaliiton ja Tay:n konsortio, osapuolten tehtävät

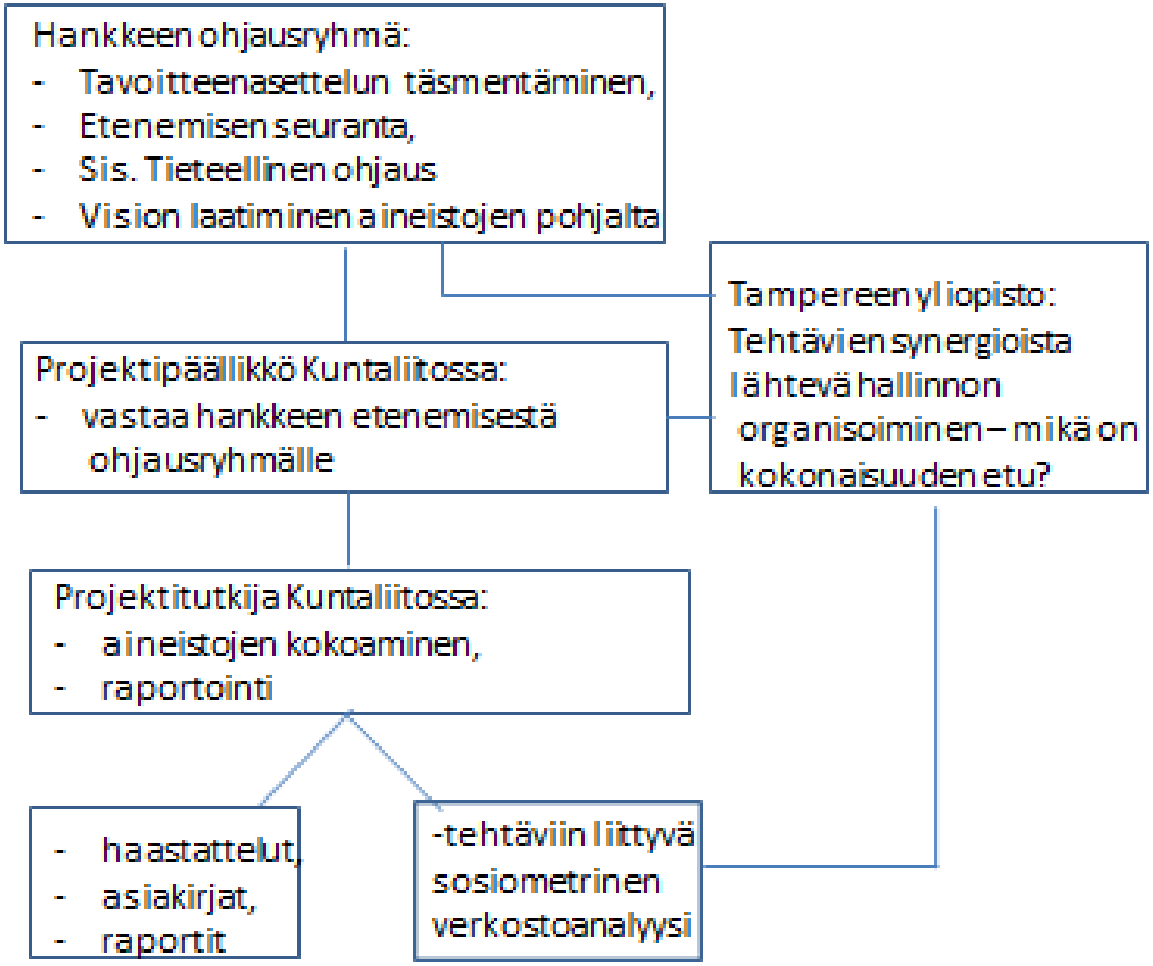

Yhteinen empiirinen materiaali

- Tehtävistä lähtevä sosiometrinen verkostoanalyysi
  1. Tunnistetaan tehtävät toimialoittain: ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto, rakennusvalvonta
  2. Kysely tehtävien yhteistyösuhteista ja synergioista eri tahoille, suhteiden painotus voi perustua kysymykseen koetusta yhteisyösuhteen tärkeydestä
  3. Täydennetään haastatteluin
  4. Tuloksena odotetaan yhteisyösuhteiden – verkostosuhteiden - klusteroitumista

Ohjausryhmän kokoonpano

- Riitta Rönn (PJ) YM riitta.ronn@ymparisto.fi
- Timo Saarinen YM timo.saarinen@ymparisto.fi
- Raija Seppänen MMM raija.seppanen@mmm.fi
- Vesa Pekkola STM vesa.pekkola@stm.fi
- Päivi Tommila TEM paivi.tommila@tem.fi
- Miira Riipinen Kuntaliitto miira.riipinen@kuntaliitto
- Ulla Hurmeranta Kuntaliitto ulla.hurmeranta@kuntaliitto
- Tarja Hartikainen Kuntaliitto tarja.hartikainen@kuntaliitto
- Lasse Oulasvirta Tampereen yliopisto lasse.oulasvirta@uta.fi
- Jan-Erik Johansson Tampereen yliopisto jan-erik.johanson@uta.fi

- Kauko Aronen Kuntaliitto kauko.aronen@kuntaliitto
- Hannu Laurila Tampereen yliopisto hannu.laurila@uta.fi

Aikataulujen läpikäynti

	2015						2016			
	heinäkuu	elokuu	syyskuu	lokakuu	marraskuu	joulukuu	Q1	Q2	Q3	Q4
1. Lähtökohtamateriaalien kokoaminen										
2.Sosiometrinen verkostoanalyysi										
Tehtävien tunnistaminen										
Kysely tehtävien synergioista										
Tarvittavat viranhaltijakyselyt ja -haastattelut ,										
Tuloksena odotetaan yhteisyösuhteiden – verkostosuhteiden -klusteroitumista										
3. Väliraportti: Organisointivaihtoehtojen suuntaviivoja ja alustavia tuloksia organisoitumisen perusteista							X			
5. Synergisten toimialojen (sote, pelastus-, jätehuolto) haastattelut										
6. Päättäjähaastattelut (kunnat) ja sidosryhmähaastattelut (aluehallinto, ministeriöt)										
7. Tampereen yliopiston raportti										X
8. Ohjausryhmän ja muuta asiantuntemusta työseminaareissa. Vastaa kysymykseen millainen organisoituminen?										
9. Vision testaus tiekartan laatiminen projektin ohjausryhmässä ja testaus alueellisissa seminaareissa. Vastaa kysymykseen miten saada aikaan tavoiteltu organisoitumien eri osissa maata?										
10. Loppuraportti		marras-joulukuu 2016								X
Ohjausryhmän kokoukset		X	X			X		X	X	X

Elämme muutoksessa

- Otettava huomioon toimintaympäristön muutokset
- Tavoitteena saada VIRVA:sta tukea kunnille jäävien tehtävien organisointiin
  - » Synergiaedut
  - » Poistetaan päällekkäisyydet

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ympäristöterveys ja yhdyskunnat

15.9.2015-31.12.2016

YMPÄRISTÖTERVEYS ALUEIDENKÄYTÖSSÄ

Kuntastrategia

Suunnittelu

Seurantatieto

Elinympäristö

Maankäyttö

Elinympäristöä koskevat viranomaissuunnitelmat

Toteutunut rakennettu ympäristö

Rakennetun ympäristön ylläpito

Riskitekijät

Toteutuksen ohjelmointi

Lupaprosessit

Toteutus

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ympäristöterveys

Tarkoittaa elinympäristön terveyshaittaa aiheuttavien tekijöiden ja olosuhteiden

- ennalta ehkäisyä, vähentämistä ja poistamista sekä
- elinympäristöön vaikuttavan toiminnan suunnittelua ja järjestämistä siten, että yksilön ja väestön terveyttä ylläpidetään ja edistetään

Määritelmästä käytetään myös nimitystä terveydensuojelu

Elinympäristön terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä (riskitekijä) voivat olla mm. melu, ilman epäpuhtaudet, radon, kemikaalit, mikrobit tai liiallinen valo, haju tai savu. Vaikutus voi olla suora hengitysilman tai ihokosketuksen kautta tai epäsuora ravinnon, uimaveden tai muun tekijän välityksellä saatuna.

Alueidenkäyttö

Muodostuu maankäytön suunnittelusta, elinympäristöön vaikuttavista lupaprosesseista ja näihin liittyvistä seurannoista sekä muusta toiminnan ohjauksesta, kuten kuntien paikalliset määräyskokoelmat. (VALTER kuntasanasto; maa- ja vesialueen suunnitelmallinen käyttö, jota ohjataan lainsäädännöllä ja hallinnollisilla päätöksillä)

Yhdyskunta

Tarkoittaa suppeahkolla alueella asuvien ihmisten yhteisöä, ihmisyhteisö (lähde: kielitoimiston sanakirja).

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ilmastoselvitys

Kuntien ja maakuntien ilmastotyö 2015

Selvityksen toteutus

- Aiemmat selvitykset on laadittu 2009 ja 2012.
- Tällä kertaa selvitettiin samalla myös maakuntien ilmastotyön etenemistä.
- Selvityksen rahoitti YM.
- Selvityksen laati projektitutkija Jarno Parviainen Kuntaliitosta.
- Aineistot: Kysely kunnille (N=77) ja maakunnille (N=13), haastattelut (N=8) ja työpaja (N=17)

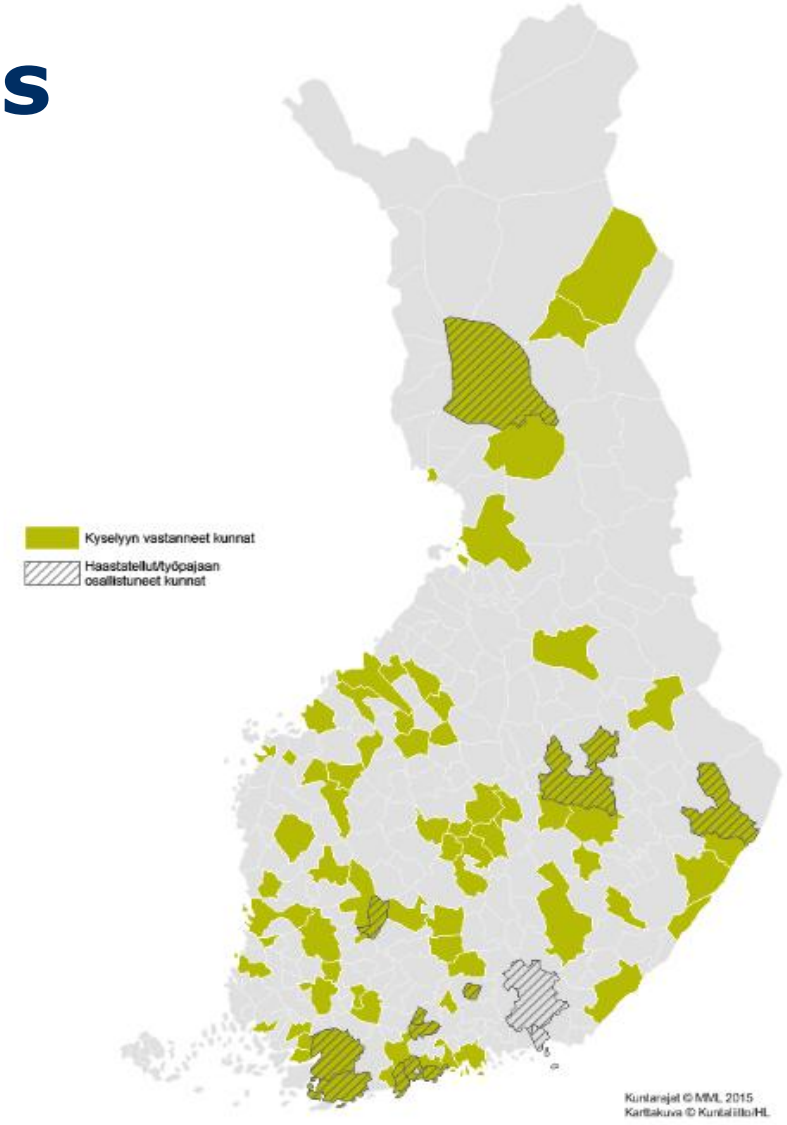

Kuntien ja maakuntien ilmastotyö 2015

- Reilu kolmannes kunnista tekee strategiaan perustuvaa ilmastotyötä.
- Maakunnista kaikilla on ilmastostrategia/ilmastoasiat maakuntasuunnitelmassa/ohjelmassa.

- Suoria säästöjä tuottavissa toimenpiteissä on edetty hyvin.
- Maankäytön ratkaisut ja liikenteen hillintätoimet ovat haasteina.
- Sopeutumiskysymykset eivät ole edenneet strategiatasolla eikä käytännössä hillintätoimien lailla.

- Valtiolta odotetaan pitkäjänteistä ja energia- ja ilmastopolitiikkaa, uusiutuviin panostamista sekä energia-avustuksia.
  - Isoille kunnille joukkoliikenneavustukset ovat tärkeitä (tuki vähentymässä).
  - Pienimmät kunnat tarvitsevat yhä neuvontaa ja opastusta.
  - Alueellinen energianeuvonta on koettu hyödylliseksi (tuki lakkautettu).

Miten tästä eteenpäin?

- Ilmastotyön hyötyjä tunnistetaan jo kaikenkokoisissa kunnissa (säästöt, imago, ek-politiikka). Nämä pitäisi pystyä valjastamaan toiminnaksi.
- Ilmastotyön edelläkävijäkunnissa ollaan siirtymässä kasvavaan yhteistyöhön kuntalaisten ja yritysten kanssa.
- Vaikuttavuuden arviointia ja kustannuslaskentaa tarvitaan, jotta ilmastoasiat saadaan läpi kunnan päätöksentekojärjestelmässä.

Taksamalli

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Opas kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen taksan laatimiseen

- Yleisviestit kuntien maksupolitiikasta
  - » Maksukertymää tulee pyrkiä lisäämään
  - » Maksutulojen tulisi olla ennakoitavissa ja laskutuksen selkeää -> suoriteperusteisuus

- Uusi YSL, muutokset taksan kannalta
  - Valtion maksuperustelakia ei enää hyödynnetä YSL:n maksujen perusteena.
  - Valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatiminen 10.9.2017 mennessä.
    - Valvonnan maksullisuus ohjelmapohjaisissa ja rikkomuspohjaisissa valvontatoimenpiteissä.
    - Mikroyritysten valvontamaksujen kohtuullistaminen.
  - Muut muutokset YSL:n mukaisissa maksuissa

- Uutta oppaassa, vrt. KL:n vuoden 2000 taksamalli
  - Muutoksenhakumuotona mm. YSL:n mukaisissa valvontamaksuissa suositellaan käytettäväksi perustevalitusta.
  - Liite toimenpiteistä, joiden kohdalla maksulle ei löydy perustetta lainsäädännöstä.

Kuntaliitto kiittää!

Palvelusähköposti ymparistoasiat@kuntaliitto.fi